

РОСІЯ ПРОТИ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ ТА ПРОТИ УКРАЇНИ

Важливою основою антиукраїнської ідеології й політики, загарбницької війни та варварської воєнної агресії сучасної росії є історична міфологія й імперська модель історичної пам'яті, яка формувалася та розвивалася в Московії, Російській імперії, Советському Союзі. Відповідно, нищенню підлягали ті українські історичні джерела й література, які засвідчували фальсифікації російсько-імперської історії, що конструювалася.

Народження Російської імперії Петра I висвітлювалося загравою полум'я, розпаленого у 1718 р. царськими агентами в Києво-Печерській Лаврі. Після спалення тут унікальної бібліотеки та українських історичних документів розпочалися заходи російського уряду щодо обмеження самостійності українського друку загалом і запровадження у 1720-1721 рр. «великоросійської» цензури.¹

Подібне відбувалося протягом усієї історії, і в набагато пізніші, советські часи. У 1964 р. найбільше спалення української літератури організували, за свідченнями істориків, агенти КДБ у відділі україністики бібліотеки АН УРСР.²

Особливе значення формування імперсько-російської моделі історичної пам'яті надається в сучасній російській федерації. Складовими концепції «російського бачення історії» є, зокрема, неправдиві тези про виключну «спадкоємність» Московією та росією історичної, державної спадщини Київської Русі; про «російський єдиний народ, який включає малоросів»; про «штучність» Української державності тощо. За існування путінського режиму найбільші зусилля російських ідеологів від історії і пропагандистів зосереджувалися на формуванні такої моделі історії Другої світової війни, яка набула форми квазі-релігії «Велика Вітчизняна війна» (про це пишу окремо). Така «історична концепція» переплітається з ідеологією «русского міра» (вважаю коректним використання поняття «руський» до історичної спадщини Русі, але не Московщини, про що також має йтися окремо).

Відповідно, путінською росією інспіруються й практичні дії щодо вилучення та знищення книг з української історії; знищення архівів й історичних пам'яток; скасування викладання історії в навчальних закладах на тимчасово окупованих українських територіях тощо.

Ця політика виразно виявилася у **2014 р.**, під час окупації Криму та частини Луганської і Донецької областей.

¹ Див.: Друкарня Києво-Печерської лаври. До 400-річчя заснування // Центральний державний історичний архів України, м. Київ (ЦДІАК України). – Режим доступу:

https://cdiak.archives.gov.ua/v_Drukarnya_k_p_lavry.php

² Див.: Микола Марченко. Бібліотеки спалили, бо в них були українські книжки. // Gazeta.UA. 19 вересня 2012 р. – Режим доступу: <https://gazeta.ua/articles/istoriya-movi/biblioteki-spalili-bo-v-nih-buli-ukrayinski-knizhki/456527>

Так, у січні 2014 р. в Криму «представники російських общин» провели антиукраїнську факельну ходу, в ході якої «спалювали предмети української історії та культури, в тому числі книжки».³ На світлинах, зроблених під час цієї акції, можна побачити процес спалення підручників з історії України.

Фото 1-2: ідентифіковано підручник Ф. Г. Турченко, П. П. Панченко, С. М. Тимченко. Новейшая история Украины. Ч. 2. (1945-1995 гг.): Учеб. для 11 кл. сред. шк. – К.: «Гене́за», 1995 (2001). Рус. яз. - <https://news.pn/ru/public/94510>

³ В Крыму русские нацисты во время факельного шоу сожгли книги по истории Украины. – Режим доступу: <https://news.pn/ru/public/94510>

Подібні акції із знищення проросійськими силами українських книжок мали місце у 2014 р. у Харкові. 16 березня 2014 р. «антимайданівці» прийшли до офісів українських організацій «Просвіта» і «Патріоти України». «Агресивно налаштовані молоді люди з битами розстрошили вікна пустих офісів, повикидали з кімнат книги про українську культуру, історію, зокрема, про Голодомор, і почали їх спалювати».⁴

З початком широкомасштабної війни росії проти України у 2022 р. нового ступеню набула і війна проти української історичної літератури та історичної спадщини. Наявні свідчення такі.

Вже на другий день російсько-української війни, 25 лютого 2022 р., під обстрілом російських військ опинилася будівля управління СБУ в Чернігові, а разом із нею було знищено і архів на 13 тисяч документів.

Фото 3: пожежа, спричинена обстрілом російських військ 25 лютого 2022 р., що знищила архів СБУ в Чернігові. Скрін відео «Суспільне. Чернігів» від 25 лютого 2022 р.: «В будівлю обласного управління СБУ у Чернігові потрапили 2 снаряди. Нині будівля горить. Інформацію підтвердили в обласному управлінні ДСНС.» Скріншот від відео: <https://www.facebook.com/watch/?v=366618125467122>

Історик Грегорі Аймаро Пармут, який регулярно приїжджав до цього архіву з Чикаго для дослідження нацистської окупації часів Другої світової війни, сказав журналісту «Медузи» Кирилу Рукову: «Якщо місія Путіна була в тому, щоб «денацифікувати Україну», то він знищив кращі докази злочинів реальних нацистів у Чернігівській області. Так само як і мої плани щодо дослідження Голодомору: тепер дістати прізвища жертв буде неймовірно складніше».

⁴ Проросійський бунт у Харкові: спалюють книжки про Голодомор // Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%B1%D1%83%D0%BD%D1%82-%D1%83-%D1%85%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%96-%D1%81%D0%BF%D0%B0%D0%BB%D1%8E%D1%8E%D1%82%D1%8C-%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B6%D0%BA%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%80/a-17500458>

Очевидно, метою атаки був не сам архів, а будова управління Служби безпеки України. Але там же знаходився архів, фонди якого не було можливості перемістити до безпечного місця.⁵

Якщо знищення російськими загарбниками архіву хтось може назвати «випадковістю» та не дуже точним «точковим» ударом, то «деукраїнізація» України та війна проти української історичної пам'яті є відкрито проголошеною метою рашистсько-путінського режиму.

Широко відомими стали матеріали статті тимофія сергійцева, розміщеної на прокремлівському пропагандистському сайті «РІА Новини».⁶ Нацистські за характером ідеї і плани тут вже традиційно для рашистської пропаганди подаються як заходи проти «українського нацизму». Очевидно, ці відкрито проголошені цілі російської політики з організації геноциду українського народу можуть бути використані і в психіатричному діагнозі автора статті, і на судовому процесі проти злочинців сучасної росії.

При цьому не варто вважати, що згадана стаття є лише відображенням певної точки зору певного рашиста. Адже заяви офіційних представників путінського режиму не залишають сумнівів у намаганні переламати свідомість українців.

Так, Андрій Турчак, перший заступник голови ради федеральних зборів рф, заявив наприкінці березня 2022 р.: «Треба скоріше перевести звільнені території України на російські стандарти освіти... Тема підручників, які ми виявили в українських школах – волосся стає дибки від того, що ми бачили. Зрозуміло, і пропаганда жорстокості, і антиросійських ідей. Буквально з ніг на голову перевернута наша спільна історія, в тому числі історія Великої Вітчизняної війни»⁷ (вище ми згадували про російську «квазі-релігію Велика Вітчизняна Війна» як стрижня сучасної російської моделі історичної пам'яті).

Голова Слідчого комітету рф олександр бастрикін «доручив проаналізувати зміст українських підручників з історії, дати правову оцінку тому факту, що вони націлюють дітей на ненависть до Росії».⁸ – Тут лише зауважимо цинізм рашистів, які від придушення української історичної пам'яті перейшли під час цієї війни до фізичного знищення українського народу – і обурюються «ненависті до росії»...

Від проголошення намірів щодо українських підручників історії рашисти відразу перейшли до дій. За наявною інформацією, «у бібліотеках

⁵ Див.: Кирилл Руков при участии Ильи Громовикова. «Если миссией Путина было «денацифицировать» Украину, то он уничтожил доказательства преступлений реальных нацистов». Историк Грегори Пармут годами изучал действия оккупантов (речь о 1940-х). Его архив сгорел во второй день войны // Meduza. 28 марта 2022. – Режим доступа: https://meduza.io/feature/2022/03/28/esli-missiya-putina-byla-v-tom-chtoby-denatsifitsirovat-ukrainu-to-on-unichtozhil-dokazatelstva-prestupleniy-realnyh-natsistov?utm_source=telegram&utm_medium=live&utm_campaign=live&fbclid=IwAR2qgRrG2w0GfiELKFD02PLI5QT963o6cB6f6csp4IU_EOLXLCeIX8mGAdU

⁶ Див.: Тимофей Сергейцев. Что Россия должна сделать с Украиной // РИА Новости. 03.04.2022. – Режим доступа: <https://ria.ru/20220403/ukraina-1781469605.html>

⁷ Див.: РИА Новости, 2022.03.29, 12:36.

⁸ Див.: РИА Новости, 2022.03.30, 22:29.

тимчасово окупованих територій Луганської, Донецької, Чернігівської та Сумської областей почались вилучення української історичної та художньої літератури, яка не співпадає з постулатами кремлівської пропаганди... Найбільшу зацікавленість поліцаїв викликають книжки щодо історії українських Майданів, АТО/ООС, історії українських визвольних змагань. До «екстремістської» літератури відносять шкільні підручники історії України, наукову та популярну історичну літературу. Окупанти мають цілий перелік заборонених до згадування імен. Серед них: Мазепа, Петлюра, Бандера, Шухевич, Чорновіл. В містах Кремінна, Рубіжне (Луганська область), Городня (Чернігівська область) відомі випадки вилучення книжки «Справа Василя Стуса» Вахтанга Кіпіані. Знайдені книжки вилучаються, знищуються на місці або вивозяться у невідомому напрямку».⁹

Яка може бути відповідь українських істориків?

На інтернет-форумі авторів українських підручників київського видавництва «Оріон» з'явився такий допис: «Росії не подобається наш підручник історії. Та новий підручник, який пишеться зараз, їм ще більше не подобається!»

Постскріптум. Вже після написання статті з'явилася інформація про те, що після початку війни в Україні керівництво видавництва «Просвіщеніє», яке є фактично монополістом на російському ринку підручників,¹⁰ виступило з негласним розпорядженням звести до мінімуму згадку про Україну та Київ у російських шкільних підручниках. Співробітник видавництва розповів, що «вичищати» згадки про Україну з російських шкільних підручників почали ще після 2014 року. А з 24 лютого 2022 р., за його словами, поставили завдання «зробити так, начебто, України просто немає... Людина виростає без бази знань про якусь країну, і їй тоді набагато простіше повірити, що їй розповідають про неї з телевізора».¹¹

Залишимо це без коментарів.

⁹ Режим доступу: <https://inshe.tv/society/2022-03-24/667293/>

¹⁰ Учебники под редакцией Аркадия Ротенберга. Почти 100% школьного рынка получили структуры, близкие к другу Путина. Вот как это произошло // Meduza. 23 апреля 2022. – Режим доступу: <https://meduza.io/feature/2019/10/21/ministerstvo-prosveschenie>

¹¹ «Стоит задача — сделать так, как будто Украины нет». «Медиазона»: сотрудников «Просвещения» попросили убрать «некорректные» упоминания страны из школьных учебников // Meduza. 28 марта 2022. – Режим доступу: <https://meduza.io/news/2022/04/23/stoit-zadacha-sdelat-tak-kak-budto-ukrainy-net-mediazona-sotrudnikov-prosvescheniya-poprosili-ubrat-nekorrektnye-upominaniya-strany-iz-shkolnyh-uchebnikov>